

ПЕРШІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ПУСТЕЛЬНОЇ КРОПИВ'ЯНКИ (*CURRUCANA*) ТА ЧЕРВОНОЧУБОЇ ЗОЛОТОМУШКИ (*REGULUS IGNICAPILLA*) НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

О.С. Настаченко¹, Є.В. Лобода², В.В. Лобода², К.Є. Кормина¹, І.В. Карпець¹

¹ Азово-Чорноморська орнітологічна робоча група; вул. Арапатська, 108, м. Дніпро, 49087, Україна

Azov-Black Sea Ornithological Working Group; Ararats'ka str., 108, Dnipro, 49087, Ukraine

² Азово-Чорноморська орнітологічна робоча група; пр. Муру, 95/63, м. Дніпро, 49130, Україна

Azov-Black Sea Ornithological Working Group; Peace ave., 95/63, Dnipro, 49130, Ukraine

✉ О.С. Настаченко (O.S. Nastachenko), e-mail: berkut15al@gmail.com; **Oleksandr Nastachenko** <https://orcid.org/0009-0000-7419-3421>

First records of Asian Desert Warbler (*Currucana*) and Firecrest (*Regulus ignicapilla*) for Dnipropetrovsk region. - O.S. Nastachenko, E.V. Loboda, V.V. Loboda, K.E. Kormyna, I.V. Karpets. - *Berkut*. 34 (1). 2025. - Two new species of birds for the region were found in 2024 and 2025. The Asian Desert Warbler was observed in Dnipro district (48.5969° N, 35.1296° E) on October 6, 2024. There were two records of Firecrest, one near Marhanets city and one near Kryvyi Rih city in March 2025. [Ukrainian].

Key words: fauna, Dnipropetrovsk region, new species, migration, vagrant.

Пустельну кропив'янку спостерігали 6.10.2024 р. серед трав'янистої рослинності ландшафтного заказника «Отченашкові наділи» у Дніпровському районі (48,5979° N, 35,1296° E). По одній особині червоночубої золотомушки бачили 8.03.2025 р. біля м. Марганець та 22.03.2025 р. біля м. Кривий Ріг серед кущів. Спостереження пустельної кропив'янки є третім для України.

Ключові слова: фауна, Дніпропетровська область, новий вид, міграція, заліт.

У 2024–2025 рр. нами виявлені два види птахів, які відсутні у списках орнітофауни Дніпропетровської області (Сижко, 2007; Булахов та ін., 2015; Bradbeer та ін., 2023).

Пустельна кропив'янка (*Currucana*). Гніздовий вид азійських пустель і напівпустель від Східного Каспію (Північний Іран, Туркменія та Волго-Уральське межиріччя Казахстану) на схід до Центральної Монголії та Північно-Західного Китаю. На зимівлю відлітає в Африкансько-Азійський регіон від Центрального Судану на схід через Аравійський п-ів та Близький Схід до Північно-Західної Індії.¹

В Україні пустельна кропив'янка має статус залітного виду (Grischenko, 2004; Фесенко, 2022 та ін.). До 2024 р. було відомо 2 реєстрації, обидві з Кримського п-ова: 16.05.1943 р. кропив'янку спостерігали біля г. Опук (Frank, 1950)²; 19.10.1993 р. птаха зустріли серед кущів на схилі балки, що виходить до моря в Балаклаві (околиці м. Севастополь), а 22.10 його відловлено павутинною сіткою там само (Абакумов, Цвельх, 1994).

Нова зустріч, яка є першою для материкової частини України, відбулася 6.10.2024 р. на території ландшафтного заказника «Отченашкові наділи» (48,5969° N, 35,1296° E), що розташований у межах Дніпровського району Дніпропетровської області. Близько 13⁰⁰ птаха виявили серед трав'янистих заростей середньої висоти, які склалися переважно з амброзії. Біотоп представляє собою межу поля й луків, поряд проходить ґрунтова дорога. Кропив'янка поводи́ла себе дуже жваво, активно рухалась у гущавині травостою. Поведінка птаха дуже нагадувала волове очко (*Troglodytes troglodytes*): потайні рухи поміж трави, часте «смикання» хвостом при вертикальному його положенні.

Спостереження тривало приблизно хвилину, потім птах зник. Вдалося зробити кілька світлин (фото 1). Ще на місці зустрічі нам вдалося оцінити невеликі розміри й незвичну поведінку цієї кропив'янки, яка візуально виглядала дрібною в порівнянні з іншими представниками родів *Currucana* та *Sylvia*, що представлені в Україні.

Наступного дня авторами була зроблена спроба знайти птаха на тому ж місці, але безрезультатно.

Варто зазначити, що вид фіксується у країнах Євро-союзу переважно в жовтні – листопаді.³ Дещо менше реєстрацій у лютому – червні та серпні – грудні. Але у країнах Європи пустельна кропив'янка достатньо рідкісна. Наприклад, у Польщі немає жодної зустрічі.⁴ У Німеччині відомо лише 4 реєстрації, у Великій Британії і країнах Скандинавії є понад 10 спостережень для кожної із країн.⁵

Червоночуба золотомушка (*Regulus ignicapilla*). В Україні поширена на гніздуванні в Карпатах, Гірському Криму, західній частині Полісся (Полуда, 2018; Кузьменко та ін., 2021; Фесенко, 2022). Під час післягніздових кочівель і міграцій може залітати на великі відстані від місць гніздування (Смогоржевський, 1989; Шкаран, 1991; Панченко и др., 2013; Редінов та ін., 2022 та ін.).

Останнім часом у північних областях України відбувається поступове розселення виду на схід. Він став регулярно зустрічатися у гніздовий період у Житомирській (Гриб, 2017) і Київській (Домашевський, 2024; Любченко, 2024) областях, а у 2024 р. було виявлене гніздування в м. Бровари (Чорнобай, 2025). Почастішали також випадки спостережень червоночубої золотомушки в центральній і південній Україні. 4.11.2014 р. моновидову зграю з 3 особин відмітили на північному узбережжі Молочного лиману неподалік від с. Тимофіївка Мелітопольського району Запорізької області (Дядичева и др., 2017; В.М. По-

¹ <https://www.iucnredlist.org/species/103872996/118852574>

² У каталозі птахів Криму (Костин, 2020) автором вказана невірна дата спостереження – 6.05.1943 р. Також у цій роботі наведена інформація про зустріч птаха у травні 2012 р., але без подробиць, тому ми не беремо її до уваги.

³ <https://ebird.org>

⁴ <http://clanga.com>

⁵ <http://tarsiger.com>

Фото 1. Пустельна кропив'янка серед трав'янистої рослинності. 6.10.2024 р., заказник «Отченашкові наділи».

Фото О.С. Настаченка.

Photo 1. An Asian Desert Warbler among grassy vegetation.

пенко, особ. повід.). 6.10.2024 р. птаха сфотографували на південно-західній околиці с. Пантаївка Олександрійського району Кіровоградської області (Natalia Vetka⁶). 28.04.2021 р. двох птахів спостерігали на території Єврейського кладовища в м. Полтава, вони тримались разом серед хвойних лісонасаджень (О.Ю. Олійник, особ. повід., є фото⁷). 21.09.2024 р. птаха сфотографували на східній околиці с. Паглаївка Полтавського району Полтавської області (А. Раджабов⁸). 23.09.2024 р. одного птаха сфотографували на північно-східній околиці с. Деньги Золотоніського району Черкаської області (О.І. Ралдугіна⁹).

Вперше для Дніпропетровщини червоночубу золотомушку помічено близько 10 год. 8.03.2025 р. на північно-західній околиці м. Марганець неподалік від р. Томаківка.¹⁰ Птах під час спостережень перебував у кущах і переміщувався у східному напрямку. Другого птаха спостерігали близько 9 год. 23.03.2025 р. біля західної околиці м. Кривий Ріг. Він тримався серед чагарникової рослинності (фото 2).

Варто відмітити, що перераховані нами спостереження для Запорізької, Кіровоградської, Полтавської й Черкаської областей, вірогідно, є першими для кожної з них (Гавриленко, 1929; Гудина, 2009; Полуда, 2018).

ЛІТЕРАТУРА

- Абакумов В.Г., Цвельх А.Н. (1994): Пустынная славка (*Sylvia nana* Hemprich et Ehrenberg, 1833) – новый вид фауны Украины и Крыма. - Вестн. зоол. 1: 58.
- Булахов В.Л., Губкін А.А., Пономаренко О.Л., Пахомов О.Є. (2015): Біологічне різноманіття України. Дніпропетровська область. Птахи: Горобцеподібні (Aves: Passeriformes). Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. 1-522.
- Гавриленко Н.И. (1929): Птицы Полтавщины. Полтава: Изд. Полт. Союза охотников. 1-133.

⁶ <https://www.inaturalist.org/observations/246013161>

⁷ <https://uabirds.org/v2photo.php?l=ru&s=069700086>

⁸ <https://ebird.org/checklist/S195875037>

⁹ <https://www.inaturalist.org/observations/243554954>

¹⁰ <https://ebird.org/checklist/S217166973>

Фото 2. Червоночуба золотомушка. 23.03.2025 р., західна околиця м. Кривий Ріг.

Фото І.В. Карпець.

Photo 2. A Firecrest near the city of Kryvyi Rih.

- Гриб О.В. (2017): Спостереження рідкісних та маловивчених видів птахів у Житомирській та Хмельницькій областях у 2009–2017 рр. - Беркут. 26 (2): 83-89.
- Гудина А.Н. (2009): Редкие и малоизученные птицы Восточной Украины. 2-е изд. Т. 3. Passeriformes. Запорожье: Днепр. металлург. 1-182.
- Домашевський С.В. (2024): Орнітофауна Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. - Беркут. 33 (1-2): 1-10.
- Дядичева Е.А., Черничко І.И., Черничко Р.Н. (2017): Современное состояние птиц Красной книги Украины в Приазовском национальном природном парке. - Заповідна справа у Степовій зоні України (до 90-річчя від створення Надморських заповідників). Праці Всеукр. науково-практичн. конфер. (с. Урзуф, 14–15 березня 2017 року). К. 2: 241-250.
- Костин С.Ю. (2020): Каталог птиц Крыма. Симферополь: «ИТ АРИАЛЬ». 1-244.
- Кузьменко Т.М., Струс Ю.М., Бронсков О.І. та ін. (2021): Атлас гніздових птахів України. К.: Українське товариство охорони птахів. 1-296.
- Любченко С.С. (2024): Огляд спостережень рідкісних та маловивчених видів птахів у Київській області у 2016–2024 рр. - Беркут. 33 (1-2): 11-57.
- Панченко П.С., Яковлев М.В., Гайдаш А.М., Швець А.А. (2013): О зимних встречах красноголового короляка (*Regulus ignicapillus*) в Северо-Западном Причерноморье. - Беркут. 22 (2): 133-136.
- Полуда А.М. (2018): Золотомушка червоночуба. - Енциклопедія мігруючих видів диких тварин України. К. 559-560.
- Редінов К.О., Петрович З.О., Панченко П.С., Форманюк О.О., Настаченко О.С. (2022): Інвентаризаційний список орнітофауни Кінбурнського півострова та прилеглих акваторій і островів у межах Миколаївської області. - Беркут. 31 (1-2): 1-18.
- Сижко В.В. (2007): Головні зміни в орнітофауні Дніпропетровської області протягом останніх 115 років. - Птахи степового Придніпров'я: минуле, сучасне, майбутнє. Мат-ли Перших Вальхівських читань. Дніпропетровськ. 74-98.
- Смогоржевский Л.А. (1989): К распространению и кочевкам красноголового короляка (*Regulus ignicapillus*). - Вестн. зоол. 6: 82-83.
- Фесенко Г.В. (2022): Різноманіття сучасної орнітофауни України. К.: Академперіодика. 1-184.
- Чорнобай Г.П. (2025): Гніздування червоночубої золотомушки (*Regulus ignicapilla*) біля м. Бровари на Київщині. - Беркут. 34 (1): 117-118.
- Шкаран В.І. (1991): Про зальоти королика червоноголового (*Regulus ignicapillus*) і горіхівки (*Nucifraga caryocatactes*) на Волинське Полісся. - Каталог орнітофауни західних областей України. Орнітологічні спостереження за 1989–1990 рр. Луцьк. 2: 138.
- Bradbeer P., Настаченко О.С., Сижко В.В. (2023): Ревізія статусів деяких рідкісних видів та нові таксони птахів у фауні Дніпропетровської області. - Беркут. 32 (1-2): 1-46.
- Frank F. (1950): Die Vögel von Opuk (Schwarzmeer-Gebiet). - Bonner zool. Beiträge. 1 (2-4): 144-214.
- Grishchenko V.N. (2004): Checklist of the birds of Ukraine. - Berkut. 13 (2): 141-154.